

ETHICS AND FREEDOM WITHIN SPINOZA'S SYSTEM OF NECESSARY DETERMINISM

MESTERBREV VED
ELLEN SANDUM

Hva handler masteroppgaven din om?

Opgaven omhandler hvilken status vi gir frihet og etikk når vi som individer og fellesskap lever innenfor kausalt determinerte rammer. For Spinoza var bevissthet rundt årsakssammenhenger nødvendig for å oppnå adekvat forståelse av verden, oss selv, valgene vi gjør og handlingene vi utfører, både aktivt og passivt. Ekte frihet var for Spinoza å være mest mulig aktive ut ifra vår egen natur, vår *conatus*, til forskjell fra å passivt la oss styre av eksterne årsaker. Dette mente han samtidig var det etisk riktige å gjøre.

Vår menneskelige *conatus* er vår streben/tilbøyelighet/trang/selvoppretholdelsesdrift. Her kan vi se paralleller til et aristotelisk dygdsbegrep: å duge som menneske (noe annet enn å duge som hest, saks eller brunsnegle) er å utøve vår «besthet» – følge vår *conatus*. Spinoza skriver at *conatus* ikke er noe annet enn en tings faktiske vesen, det vil si tingens natur. Så når vi ser hva som bryter oss ned som mennesker, og hva som bygger oss opp, kan vi svært forenklet si at dårskap og uvitenhet setter oss i affektens vold og gir oss mindre handlingsrom og frihet, mens kunnskap og forståelse om oss selv og verden rundt oss gir oss mer makt, handlingsrom og frihet. Selv om det å fjerne ytre årsaker fullstendig er umulig, vil økt forståelse rundt hva som påvirker og determinerer oss ifølge Spinoza være en medvirkende årsak til at vi kan gjenvinne en viss kontroll: vi er uansett determinerte, men målet er at vi i større grad kan determinere oss selv.

Hva argumenterer du for/mot i oppgaven?

Jeg ønsker å vise at Spinoza har et viktig poeng når han knytter modalmetafysikk sammen med individuell frihet, og jeg argumenterer for at determinisme ikke er det samme som fatalisme. Vi kan ikke isolere oss fra effektene av våre handlinger, men hvis vi kjenner til årsakene, kan vi til en viss grad gripe inn og endre effektene. Spinoza er blitt kritisert for å fremstille oss som ufrie, men jeg argumenterer for at han snarere gjør det motsatte. Han opererer bare med et litt uvant frihetsbegrep, som faktisk blir mer og mer brukt nå, 335 år etter hans død.

Hvorfor bør andre lese oppgaven din?

Fordi jeg mener vi har mye å lære av Spinoza, og jeg gir en grei innføring. Han benyttet seg av en mengde ulikt tankegods fra sin egen tid, men fremstår likevel som overraskende moderne. Dessuten er han av og til innmari morsom bak den kronglete og avskrekkende geometriske metoden. Å forstå Spinoza kan dessuten bidra til dypere forståelse av andre tenkere, som for eksempel Schelling, Hegel, Nietzsche, Freud og Næss, som i større eller mindre grad lot seg inspirere av ham.

Hva er dine planer for fremtiden?

Jeg har akkurat fått et vikariat på en VGS og underviser i faget historie og filosofi, samt religion. Det er utrolig kult å ha en jobb som er så relatert til det jeg har studert, men også utfordrende siden det er litt blanda drops av interesserte og uinteresserte kids. Når vikariatet er over så vet jeg ikke helt, men tipper jeg stikker et par måneder til Berlin for å friske opp tysken før jeg kanskje tar PPU. «Time will show», som Blodstrupmoen sa.